

Berichten uit De Gouden Cirkel

SEPTEMBER 2025

Geachte leden van Stadssociëteit De Gouden Cirkel,

In deze Berichten een gevarieerd scala aan onderwerpen. We kijken vooruit naar de komende bijeenkomsten, te beginnen met die van maandag 29 september. Er volgt een terugblik op de boeiende bijeenkomst over het Rijke Roomsche leven van 25 augustus. We roepen de actie Rabo ClubSupport in herinnering en doen een oproep om het bestuur te helpen bij het herinrichten van de website. We herhalen onze oproep om het bestuur na het vertrek van onze voorzitter in januari te versterken. We vragen aandacht voor een initiatief dat de benedenloop van onze rivier de Mark de aandacht te geven die hij verdient. We sluiten af met een aanbod in het licht van de komende feestdagen.

Veel leesplezier gewenst!

Met vriendelijke groet,
Peter van den Heuvel
bestuurslid Stadssociëteit De Gouden Cirkel

29 SEPTEMBER: BREDA IS OF WORDT NATIONAL PARK CITY?

September is de Maand van de Geschiedenis. Het thema is "Natuurlijk". Het onderwerp van de bijeenkomst van 29 september sluit daarbij aan.

Breda, Stad in het Groen is nu National Park City.

Sinds kort mag Breda zich National Park City noemen. Een internationale erkenning, als eerste stad in Nederland. Wat betekent deze erkenning voor de identiteit van onze stad? Hoe is Breda dit geworden? Gaan we nu beter met ons landschappelijk erfgoed om? Is het omdat niet de gemeente de hoofdrolspeler is in dezen, maar burgers?

Daarnaast is de onderliggende vraag of dit een mooi voorbeeld is van 'bottem-updemocratie'. Wat komen burgers daarbij tegen? Welke rol is dan voor de gemeente weggelegd?

Een andere vraag is hoe het Waterschap met alle ideeën en invloeden omgaat? Maakt dit zijn werk makkelijker of juist niet? Hoe kijkt het Waterschap naar de toekomst dit betreft?

De eerste spreker is Iris Blom. Zij is naast Struikrover en klimaatburgemeester één van de ambassadeurs van Breda Stad in een Park, sinds mei van dit jaar Breda National Park City. Zij vertelt hoe bijzonder het predicaat is dat hierbij hoort, aan welke ambities wordt gewerkt, waar het stroef loopt, wat we ervan kunnen merken, nog mogen verwachten en er zelf aan bij kunnen dragen.

De tweede spreker is Karin van den Berg. Zij is lid van het dagelijks bestuur van het Waterschap Bredase Delta en loco-dijkgraaf. Het Waterschap is de erfgenaam van Stichting Markdal. Deze stichting was een goed voorbeeld hoe de soms moeizame relaties tussen vele partijen die invloed wensten op de ontwikkeling en het gebruik van het Markdal toch productief bleken.

De bijeenkomst begint om 20.00 uur in De Avenue en is gratis toegankelijk.

BIJEENKOMSTEN IN DE REST VAN HET JAAR

In de agenda's stond mogelijk op 16 september een excursie naar Stedelijk Museum Breda, met schilderijen van Marga Minco. Die heeft op die datum niet door kunnen gaan. De tentoonstelling en het erbij behorende te verschijnen boek waren niet op tijd klaar.

De excursie is verplaatst naar woensdag 3 december, van 15 tot 17 uur. De leden van De Gouden Cirkel ontvangen nog een uitnodiging met nadere informatie.

Op 27 oktober ontvangen we 2 prominente sprekers, burgemeester Paul Depla en emeritus-hoogleraar Paul Frissen. Ze zullen het hebben over de visie op Breda op de lange termijn en rol van de staat in relatie tot de stad.

Op 24 november richten we onze aandacht op de ontwikkelingen van 't Zoet.

15 december mag u in de agenda noteren dat De Gouden Cirkel haar traditionele eindejaarsborrel houdt.

HET RIJKE ROOMSCHE LEVEN IN DE NASSAUKAPEL

door Marijke Raaijmakers

De ambiance kon niet beter: in de indrukwekkende gerestaureerde kapel in Hotel Nassau kwam op 25 augustus een groot gezelschap bij elkaar om te luisteren naar hoe de West-Brabanders omgingen met de geboden en verboden van de Roomse Kerk. Prof.Dr. Arnoud-Jan Bijsterveld verzorgde een lezing onder de titel **Het Rijke Roomsche Leven: Tussen Gehoorzaamheid en Eigenzinnigheid**. Hij studeerde middeleeuwse geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en aan de Vrije Universiteit Amsterdam en was hoogleraar in Tilburg.

Hij nam ons eerst mee door de geschiedenis van de neergang en weder opkomst van de Roomse Kerk in de Nederlanden. Immers na de Beeldenstorm in 1566 die uit onvrede over de religieuze praktijken van het Katholicisme ontstond, hielden de Protestanten terdege huis in de katholieke kerken en vernielden (helaas) met name de beelden die in hun ogen tot afgoderij leidden. De Beeldenstorm leidde tot toenemende conflicten tussen katholieken en protestanten. Het katholieke geloof wordt na 1648 met het einde van de 80-jarige oorlog, verboden maar vond middels schuilkerken al sinds Het Edict van 1581 toch de weg om het katholieke geloof verder uit te dragen. In 1795 wordt er in de grondwet in artikel 6 opgenomen dat ieder het recht heeft zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden..., een artikel dat nog steeds geldt!

In Nederland bestaat er geen formele wettelijke of constitutionele scheiding tussen Kerk en Staat: het is meer een afspraak die ruimte laat voor de vrijheid van godsdienst die wél in de grondwet is opgenomen. Dit betekent dat ook het onderwijs volgens het eigen geloof mag worden ingericht. Dit leidt tot de restauratie van het Katholieke geloof met name in de Zuidelijke staten. Er worden in hoog tempo lagere- en middelbare scholen opgericht waar voornamelijk door nonnen en paters onderwijs wordt gegeven. Er ontstaan missieopleidingen waarbij ook de "arme verdoolde zieltjes in de tropen" worden

onderwezen. Als hoogtepunt worden er in verschillende steden Katholieke Universiteiten opgericht. Nijmegen is daarvan de eerste.

In Brabant wordt in Den Bosch en in Breda het Bisdomein hersteld, de hiërarchie in de R.K. organisatie is bepalend voor het systeem van gebod en verbod. Er werd van bovenaf bepaald in welke winkels je mocht kopen, naar welke radiozender je mocht luisteren, wat je mocht lezen. Het kindertal moest worden opgeschoefd, de pastoor had een absolute autoriteit in een dorp. Uit elk groot gezin kwam er wel een kind dat naar het seminarie ging voor een priester- of zusteropleiding. Ook werd streng verboden om lid te worden van een sociale organisatie, alles wat maar enigszins naar rood zweemde was des duivels.

Het kon natuurlijk niet uitblijven dat de bevolking hierop reageerde. Men zocht middelen om aan dit totalitaire systeem te ontkomen. De oorspronkelijke gehoorzaamheid en lijdzaamheid veranderde in eigenzinnigheid en verzet.

Het rijke verenigingsleven dat in de dorpen en steden opbloeide was een mooi ontsnapingsmiddel om aan het toezicht van de kerk te ontkomen en in de bedrijven ontwaakte bij de arbeiders het gevoel van de onrechtvaardigheid van hun lot. In zijn onderzoek en in de vele interviews komt Arend-Jan Bijsterveld veel anekdotes, pijnlijke gebeurtenissen maar ook veel grappige feitjes tegen die over het lijdzame verzet om aan de kerkelijke dwang te ontkomen, vertellen.

In de jaren 30 van de vorige eeuw begint de klad te komen in de normerende dwang van de kerk, het kindertal daalt en de bevolking wordt mondig. In de vijftiger jaren vind er een enorme verschuiving plaats naar de secularisatie. Brabant loopt bij de ontkerkelijking op kop. De kerken die haastig gebouwd werden zijn soms afgebroken maar gelukkig ook vaker in gebruik genomen voor woningen of zoals b.v. Hotel Nassau waar wij voor deze lezing bij elkaar kwamen.

Frans van der Grinten las ter illustratie voor uit zijn boekje vol herinneringen aan zijn rijksrooms leven, sommige herinneringen vond ik pijnlijk, bijvoorbeeld de lijfstraffen die aan kinderen werden opgelegd. Maar er was onder de aanwezigen ook veel herkenning en gelach om bepaalde situaties. Op de vraag of hij die herinneringen uit weemoed of uit woede had geschreven antwoordde hij dat het katholieke geloof voor hem een levenslange inspiratie is geweest en kleur aan zijn leven heeft gegeven. De Kerk bood natuurlijk ook veiligheid, de mystiek, de geheimzinnigheid rondom het klaarmaken van de Heilige communie, de pracht en praal en vooral dat je wist waar je aan toe was, je hoorde ergens bij, goed en kwaad werden duidelijk gescheiden en dan was er ook altijd nog de biecht als je gezondigd had. Ik denk dat dat het Rijke Roomsche Leven was en niet het dwingende instituut dat ook zoveel leed heeft veroorzaakt.

Het was mooi om onder de gebrandschilderde ramen in de kapel naar een aantal herinneringen van de toehoorders te luisteren en ook te beseffen hoeveel prachtige kunst er is ontstaan, geïnspireerd door het geloof.

Disclaimer:

Ik denk dat ik misschien niet de juiste persoon was om over deze lezing verslag te doen. Het Rijke Roomsche Leven ken ik zeker niet van huis uit: Nederlands Hervormd, wel het overgrote deel van mijn leven in het Zuiden wonend en getrouwd met een katholieke Brabander en de laatste jaren vaak verbijsterd en kwaad over de onvoorstelbare verhalen over misbruik en wreedheden, verdoezeld door het instituut van de Rooms-katholieke Kerk.

RABO CLUB SUPPORT

Net zoals vorige jaren zullen velen van u ons gesteund hebben via Rabo ClubSupport. Voor degenen die daar dit jaar nog niet aan toegekomen zijn:

Stemmen op De Gouden Cirkel kan nog tot en met 23 september. Dat kunt u doen als lid van de Rabobank. Lidmaatschap staat open voor rekeninghouders, is gratis en brengt geen verplichtingen mee. Ga daarvoor naar de website van de Rabobank of via de App, click op Meer producten en vervolgens op Mijn lidmaatschap. Daar kunt u uw stem uitbrengen. We rekenen op u!

WEBSITE DE GOUDEN CIRKEL

Onze website is een belangrijke bron van informatie, voor onze leden en voor geïnteresseerden. Hij is inmiddels zo'n 10 jaar oud en aan een update toe. Daarbij kunnen we hulp gebruiken, met name bij het opnieuw inrichten, waarbij overzichtelijkheid, toegankelijkheid en gebruiksgemak

voorop staan. Wie van onze leden heeft expertise op dit terrein en kan en wil hierover meedenken? Neem contact op met secretaris@goudencirkelbreda@gmail.com.

OP ZOEK NAAR BESTUURSLEDEN

Eerder berichtten we al dat onze voorzitter, Marijke van der Putten, per januari van het komende jaar haar bestuurslidmaatschap beëindigt. Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst in januari zullen we uitgebreid en op een passende manier stilstaan bij de grote betekenis die zij de afgelopen 10 jaar voor de vereniging heeft gehad.

Zij vervulde vele rollen waaronder het leiden van vergaderingen, presenteren tijdens de bijeenkomsten, programma's maken, netwerken en het vertegenwoordigen van de vereniging. Haar afscheid betekent dat het bestuur dringend op zoek is naar versterking. Daarbij zoeken we meerdere personen die hun ambitie en kwaliteiten voor de vereniging willen inzetten. We streven ernaar alle in het bestuur noodzakelijke rollen en functies goed te bezetten. We zoeken dus geen de duizendpoot die alle rollen kan vervullen die Marijke nu invult, maar bij voorkeur een aantal personen die samen met de zittende bestuursleden de rollen willen verdelen. De huidige bestuursleden staan nadrukkelijk open voor een herverdeling van hun rol/functie, mocht dat wenselijk blijken.

We komen daarom graag met u in contact! Aarzel niet om uw interesse kenbaar te maken aan Liesbeth den Hartig, via secretarisgoudencirkelbreda@gmail.com. We plannen kennismakingsgesprekken in oktober/november. Benoeming tot bestuurslid gebeurt door de algemene vergadering in maart, op voordracht van het bestuur. De statuten bepalen dat het bestuur daarna uit zijn midden de voorzitter aanwijst.

Mocht u voordat u uw interesse kenbaar maakt nog vragen hebben, neem dan gerust contact op met Liesbeth den Hartig 0631995760 of Erik Kooij 0651408726.

NAAR HET EINDE VAN DE MARK

In juni wijdden we een boeiende bijeenkomst aan onze rivier, De Mark. Het bleek dat Liefde voor de Mark door velen wordt gedeeld. Daarom in deze Berichten aandacht voor het initiatief van Stichting Amerkantop.

Van 9 tot en met 12 juni jl. wandelden groepen beleidsmakers en landschaps- en waterwerkers samen met Li An Phoa van Drinkable Rivers in vier dagen van de bron van de Mark, in de Belgische gemeente Merksplas, tot aan Breda, waar de Bovenmark uitmondt in de Mark. Bovenmark suggereert een Benedenmark en er is ook een Nieuwe Mark.

Maar de Mark stopt niet in Breda.

Zo'n wandeling vraagt dus om een vervolg naar de monding (lopen, varen, slenteren), bijvoorbeeld in de maand van de geschiedenis Oktober 2025 met als thema natuurlijk. Voorbij Breda is ook een Den Ouden Marck en een nieuwe Mark. En er is een Markkade en een Trekpad en een Turfhoofd en een Schansweg en een Markweg. De natuur trok hier haar eigen grenzen en de mensen streden tegen het water en tegen elkaar. Mensen houden tegenwoordig van aaibaar en maakbaar landschap zoals een Markdal 1.0. Aan de rand van de eb en vloed van een moerasdelta heb je daar wel meer spierballen voor nodig. De stoere kant van de Mark, een route met pit, Markdal 2025.0

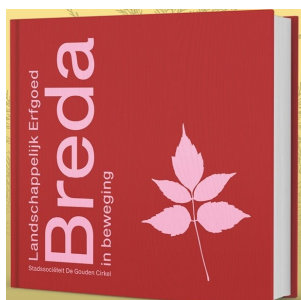
Het voorstel is om 3 etappes en een slotakkoord te organiseren.

1. Breda tot brug A16
2. Brug A16 tot Spoorbrug bij Zevenbergen
3. Turfhoofd in Oudenbosch tot de Schans
4. Slotakkoord en vervolg Dinteloord

Het idee is om tijdens het lopen rondom actuele thema's kennis en visies te delen mede door verleden, heden en toekomst te verbinden. En ongetwijfeld vallen er dan projecten te oogsten.

Voor meer informatie [Naar het einde van de Mark 1.pdf](#)

AANBIEDING

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van De Gouden Cirkel verscheen de uitgave Landschappelijk erfgoed Breda in beweging. Het zeer informatieve en rijk geïllustreerde boek vond gretig aftrek en kreeg enthousiaste recensies (zie onder andere <https://www.brabantcultureel.nl/2022/03/08/hoegaat-breda-om-met-haar-landschappelijk-erfgoed/>). De prijs bij verschijning was € 32,50.

Met de feestdagen in aantocht heeft het bestuur besloten de laatste exemplaren te verkopen tegen de sterk gereduceerde prijs van € 15,00. Het boek is tot 1 januari te bestellen bij de secretaris (secretarisgoudencirkelbreda@gmail.com).

WELKOMSGESCHENK NIEUWE LEDEN

We verheugen ons in de aanwas van onze vereniging. Het doet ons deugd dat het ledenaantal een stijgende lijn vertoont. Nieuwe leden ontvangen een welkomstgeschenk, in de vorm van een van onze publicaties. Het is mogelijk dat niet alle nieuwe leden dat ook hebben ontvangen. Mocht dat het geval zijn, dan kunt u contact opnemen met onze secretaris (secretarisgoudencirkelbreda@gmail.com) om het geschenk alsnog in ontvangst te nemen.

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}. • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u stadssocieteit-de-gouden-cirkel@send.laposta.email toe aan uw adresboek.

